

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK

Språkundervisning i ämnet spanska i en mångkulturell skola

**- en språkdidaktisk studie av gymnasieelevers
uppfattningar om språkutveckling**

Monica Larm Jallow

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Program och/eller kurs: LAU 925:2
Nivå: Grundnivå/Avancerad nivå
Termin/år: Vt2014
Handledare: Lena Fridlund
Examinator: Mattias Nylund
Rapport nr: xx (ifylles ej av studenten/studenterna)

Abstract

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Program och/eller kurs: LAU 925:2
Nivå: Grundnivå/Avancerad nivå
Termin/år: Vt2014
Handledare: Lena Fridlund
Examinator: Mattias Nylund
Rapport nr: xx (ifylles ej av studenten/studenterna)

Nyckelord: Språkutveckling, språkdidaktik, det mångkulturella klassrummet, sociokulturellt perspektiv, lärandemiljö, Pygmalioneffekten.

Syfte: Avsikten med denna uppsats är att belysa ämnet spanska i dagens mångkulturella gymnasieskola och undersöka hur gymnasieelever ser på språkutveckling och hur de anser undervisningen i spanska bör utformas för att främja såväl språkutveckling som integration.

Teori: Jag har i denna undersökning utgått ifrån Vygotskijs (1999) sociokulturella perspektiv på språkutveckling där Vygotskij hävdar att det kommunikativa och sociala samspelet är avgörande för ett barns språkutveckling. Utifrån ett sociokulturellt lärandeperspektivet lär sig barnet språk genom socialt samspel och genom att kommunicera med andra människor.

Metod: Min undersökning grundar sig på kvalitativa intervjuer med ett urval gymnasieelever som jag undervisar i spanska steg 1-5 på gymnasiet, där jag ställde ett antal frågor om språkutveckling till eleverna. För att dokumentera intervjuerna använde jag datorns ljudinspelningsprogram, varefter jag transkriberade materialet för att slutligen presentera elevernas svar i resultatavsnittet. Med tanke på att informanterna utgjordes av en liten begränsad grupp tillfrågade elever på endast en specifik gymnasieskola, hade de tillfrågade eleverna så olika inbördes bakgrund som möjligt. Detta med avsikten att spegla så många infallsvinklar som möjligt, sedda ur ett elevperspektiv.

Resultat: Enligt de flesta tillfrågade gymnasieeleverna sker den bästa språkutvecklingen genom kommunikation och samvaro med klasskamraterna. De elever som deltagit i intervjuerna anser just möjligheten att kunna vända sig till kamraterna och få en vardaglig förklaring på ett enklare språk som är viktig. Att få lov att vara delaktig i den gemensamma kommunikationen och framförallt att befinna sig i en omgivning där språket talas på ett naturligt sätt runt eleven och dessutom på ungdomar vis, anser eleverna vara betydelsefullt för god inläring. Genom att genomföra lektionerna uteslutande på det för eleverna nya språket, i detta fallet på spanska, inkluderas samtliga elever oavsett språklig bakgrund i undervisningen och alla får samma möjligheter att utveckla sina kunskaper oavsett vilken nivå de befinner sig på. Genom att låta den muntliga interaktionen komma i främsta rum främjas samspelet mellan eleverna och lyfter fram elevernas sociala och kulturella förmågor, förhoppningsvis med en ökad integration som följd.

Innehållsförteckning

Abstract

1. Inledning

2. Syfte och disposition

2.1 Syfte

2.2 Frågeställningar

2.3 Disposition

3. Litteraturgenomgång och teoretisk anknytning

3.1 Myndighetstexter

3.1.1 Lp94 och Gy11

3.1.2 SOU

3.2 Aktuell forskning

3.3 Lärandemiljöer

3.4 Lärares förhållningssätt

3.5 Pygmalion

3.6 Teoretiska utgångspunkter

4. Metod

4.1.1 Kvalitativa intervjuer

4.1.2 Fenomenografi

4.1.3 Genomförande

4.2 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

4.3 Informantgrupp

4.4 Etiska ställningstagande

5. Genomgång och resultat av elevintervjuer

5.1 Elevpresentation

5.2 Hur man lär sig språk bäst

5.3 När man lär sig språk bäst

5.4 Var man lär sig språk bäst

5.5 Hur en lektion ser ut där man lär sig fort

5.6 Hur en bra lärare ska vara

5.7 Om man lär sig utanför skolan

5.8 Hur en lektion skulle vara om man fick välja fritt

5.9 När det är svårt att lära sig spanska

5.10 När man inte lär sig något alls

5.11 Hur man gör när det är svårt att lära sig något på spanska

6. Diskussion

Referenser

1 Inledning

Att få undervisa i en mångkulturell skola är ytterst berikande på många plan. Man får - om man själv är beredd att glänta på dörren till omvärlden och ta del av nya intryck - en ovärderlig möjlighet att möta andra kulturer och se dessa med nya ögon. Ofta tar det sig uttryck i form av elever som delar med sig av sina erfarenheter och upplevelser och förser såväl övriga elever som lärare med nya perspektiv vilket medför att den aktuella undervisningen lyfts - med större insikt och förståelse för samtliga elever som följd.

Fokus på hur det är att undervisa i en mångkulturell skola och vilka implikationer detta medför blir alltmer aktuellt. Stor vikt läggs vid hur dagens skola hanterar att vara en "skola för alla" med en inkluderande och interkulturell intention. Idag är det uppskattningsvis 20 procent av grundskolans elever som har en annan språklig och kulturell bakgrund än den svenska.

Fridlund (2011) har i sin avhandling "*Interkulturell undervisning - ett pedagogiskt dilemma*" undersökt hur grundskolan i praktiken verkar för en "skola för alla" med fokus på svenskämnet där en del elever, tvärt emot det inkluderande förhållningssättet, undervisas i ett eget svenskämne med egen kursplan, eller i förberedelseklasser. Läsåret 2008/2009 undervisades nästan 70 000 elever i svenska som andraspråk. Vidare undervisades ett stort antal elever med annan bakgrund än den svenska i vad som benämns förberedelse- eller introduktionsklasser.

I sin avhandling hävdar Fridlund att lärare och rektorer gör sitt bästa för att legitimera den andraspråksundervisning i svenska som styrdokumentet föreskriver. Detta samtidigt som samma elever i skolans övriga ämnen istället undervisas tillsammans med andra elever. Där gäller alltså, som Fridlund uttrycker det, "den inkluderande principen, där mångfald ses som berikande för allas lärande".

Det var just läsning av denna avhandling som väckte mitt intresse för att fördjupa mig i problematiken kring mångkulturell undervisning. Inte främst i huruvida vi bör ha en andraspråksundervisning i svenska med egen kursplan eller ej - även om min studie till viss del kommer att återge forskning kring denna - utan hur man undervisar elever med annan språklig/kulturell bakgrund i moderna språk, i denna studie med fokus på spanska som är mitt eget undervisningsämne.

Jag undervisar i spanska och engelska på gymnasiet och i mina undervisningsgrupper har jag elever med både svenskspråkig och annan språklig bakgrund, vissa elever har anlänt relativt nyligen till Sverige. En del elever har svenska som andraspråksundervisning och läser även engelska i separat grupp, då de ej är färdiga att påbörja engelska steg 5 på gymnasiet.

Jag bodde och arbetade i flera år i Spanien och har därför en nära anknytning såväl till det spanska språk som kulturen. Det är avgörande för mig att eleverna i undervisningen ska få med sig kunskaper som inbegriper det sociala livet och själva kulturen i spanstalande länder i form av musik, mat och liknande. Detta menar jag förstärker motivationen för att lära sig ett nytt språk.

Eftersom jag var yrkesverksam inom hotell-och turismbranschen när jag bodde i Spanien och jag nu främst undervisar elever som läser Hotell-och Turismprogrammet inom gymnasieskolan, är det dessutom ytterst givande att koppla deras språkutveckling till hur de kan använda sina kunskaper i praktiska situationer i sina kommande yrken.

Samtidigt undervisar jag även elever som läser andra praktiska program och min strävan är att förena deras språkutveckling i så nära förhållande till deras utbildningar som möjligt i form av infärgning. Dels i motiverande syfte med främst för att de ska se nyttan av sina språkstudier och hur de kan komma att få nytta av det i sitt yrkesliv.

För mig är det mångkulturella klassrummet det mest spännande en språklärare kan tänka sig. Det finns hela tiden berikande språkliga och kulturella jämförelser och erfarenheter att ta del av och lyfta fram. Att bidra till att eleverna får upp ögonen för sin omvärld och lär sig förundras över och uppskatta denna med all sin mångfald, ser jag som ett av mina främsta uppdrag som lärare.

Därför vill jag i denna studie fokusera på undervisningen i ämnet spanska och då specifikt på hur denna ter sig när den ges i en mångkulturell skola. Hur når jag på bästa sätt elever med annan språklig eller kulturell bakgrund och ger dem förutsättningar och verktyg att uppnå kursmål, oavsett deras språkliga kunskaper i andraspråksundervisning? Hur främjar jag som lärare såväl språkutveckling som integration?

2 Syfte och disposition

2.1 Syfte

Avsikten med denna uppsats är att belysa ämnet spanska i dagens mångkulturella gymnasieskola och undersöka hur gymnasieelever ser på språkutveckling och hur de anser undervisningen i spanska bör utformas för att främja språkutveckling hos samtliga elever. Min ambition är att utifrån elevers perspektiv och uppfattningar finna nya metoder och förbättra gamla för att skapa en gynnsam miljö för språkutveckling för klassrummets alla elever.

2.2 Frågeställningar

De centrala frågeställningarna i denna studie är elevers uppfattningar beträffande följande:

- **Hur** anser elever att man lär sig språk bäst?
- **Var** tycker elever att man lär sig språk bäst?
- **När** lär man sig språk bäst, enligt de tillfrågade eleverna?

Utöver dessa tre övergripande frågor har formulerats ytterligare konkretiserade följdfrågor inför elevintervjuerna, så att eleverna uppmuntras att uttrycka sina åsikter och tankar kring språkinläring utifrån flera perspektiv:

- Hur ser en lektion ut där man lär sig fort?
- Hur är en bra lärare?
- Lär man sig utanför skolan?
- Om du fick välja fritt, hur skulle du vilja att det var på en lektion?
- När är det svårt att lära in spanska?
- När lär du dig inget?
- Hur gör du när det är svårt att lära in något på spanska?

2.3 Disposition

Första kapitlet inleder med en introduktion av undersökningen, I det andra huvudkapitlet beskrivs undersökningens syfte och frågeställningar samt en disposition ges över arbetets utformning. Därefter följer en forsknings- och litteraturgenomgång, uppdelad i åtta underkapitel.

I det första av dessa underkapitel redogörs för historik och Vygotskijs teorier. I de följande tre underkapitlen tar jag upp myndighetstexter, läroplanerna Lpf94 (Skolverket, 2009) och Gy11 (Skolverket, 2011) samt SOU (Utbildningsdepartementet (2012)). I fjärde underkapitlet redovisas aktuell forskning och därefter följer tre underkapitel som tar upp lärandemiljöer, lärarens förhållningssätt samt slutligen Pygmalioneffekten (Rosenthal & Jacobsen, 2003).

Det fjärde huvudkapitlet utgörs av metodavsnittet som är uppdelat i sex underkapitel. Dessa innehåller en beskrivning av vad kvalitativa intervjuer innebär, en förklaring av begreppet fenomenografi, samt en redogörelse för undersökningens genomförande. Följande underkapitel tar upp reabilitet, validitet och generaliserbarhet. Slutligen beskrivs informantgruppen och etiska ställningstaganden i de två sista underkapitlen.

Det femte huvudkapitlet består av genomgång och resultat av de genomförda elevintervjuerna. Detta avsnitt är uppdelat i elva underkapitel, där eleverna presenteras i det första. De efterföljande tio underkapitlen utgörs av var och en av de frågor som finns uppställda i undersökningens syfte.

Slutligen följer kapitel 6 i form av diskussion, samt referenslista och bilagor.

3 Litteraturgenomgång och teoretisk anknytning

Detta avsnitt inleds med att studera hur dagens svenska skolplaner och några av de utredningar som gjorts förhåller sig till barns språkinlärning samt gör därefter en genomgång av senare litteratur och aktuell forskning inom området. I avsnittet redogörs även för vad begrepp som lärandemiljöer, lärarens förhållningssätt samt Pygmalioneffekten står för.

Därefter görs en historisk tillbakablick på tidigare forskning inom området för barns språkutveckling i underkapitlet ”Teoretisk anknytning”. Bland annat kommer Vygotskijs teorier om språkinlärning ur ett sociokulturellt perspektiv belysas, vilka har fått stor betydelse för synsättet på barns språkinlärning inom den svenska skolan.

3.1 Myndighetstexter

I Läroplanskommitténs betänkande *Skola för bildning* (SOU 1992) förs en ny form av pedagogik fram. Från ett tidigare fokus på individens inre psykologiska utveckling såsom enda drivkraft till lärande är det nu interaktionen mellan utveckling och undervisning som anses ge de mest gynnsamma förutsättningarna för lärandet samtidigt som man övergår till att betrakta elevens tänkande såsom såväl socialt som kulturellt betingat.

Vi ska i detta avsnitt se lite närmare på hur våra senaste läroplaner Lpf94 (2009) respektive Gy11 (2011) förhåller sig till inlärning och utveckling vad gäller elevers språkutveckling. Vi studerar även vad Statens Offentliga Utredningar (SOU) har kommit fram till hittills.

3.1.1 Lpf94 och Gy11

I såväl Lpf94 (2009) som Gy11 (2011) ges en redogörelse för skolans värdegrund där man inledningsvis tar upp det faktum att det svenska samhällets ökade internationalisering i kombination med en växande rörligheten över nationsgränser medför kulturell mångfald och därmed också att skolan blir en social och kulturell mötesplats.

Vidare fastslås att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov samt att utbildningen ska vara likvärdig. Detta betyder inte att undervisningen måste utformas på endast ett sätt utan istället är det så att man bör ta hänsyn till de olika förutsättningar och behov varje elev har samt se till vilken kunskapsnivå eleven befinner sig på. I Lpf94 (2009) poängteras att särskild uppmärksamhet måste ägnas de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan utbildningen aldrig göras ”lika för alla”.

Beträffande kunskaper och lärande klargör Lpf94 (2009) att skolan på egen hand inte kan förmedla alla de kunskaper som eleverna kommer att behöva utan att det istället är viktigt att sträva efter att skapa gynnsamma förutsättningarna för elevernas utveckling och bildning genom att även ta tillvara elevernas tidigare kunskaper och erfarenheter i det omgivande samhället.

Vilka är då de uppsatta målen vad gäller språkutveckling enligt Lpf94? Enligt läroplanen är det skolans ansvar att varje elev som genomfört en gymnasieutbildning ska ”kunna uttrycka sig i tal och skrift så väl att elevens språk fungerar i samhälls-, yrkes-, och vardagsliv och för

fortsatta studier” (2009, s 10). Generellt för all personal inom skolan gäller att elever med särskilt behov av stöd ska få detta, likaså att alla inom skolan ska bidra till att göra skolan till en ”god miljö för lärande” (Lpf, 2009, s 11).

För den enskilde läraren ges utifrån riktlinjerna stor frihet att skapa de bästa förutsättningar för god inläring och utveckling i såväl den förra läroplaner Lpf94 (2009) som i den nuvarande läroplanen Gy11 (2011) i vilka det står att läraren bland annat ska:

- utgå från den enskilda elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande,
- stärka varje elevs självförtroende samt vilja och förmåga att lära, organisera arbetet så att eleven
- utvecklas efter sina egna förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga,
- upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt,
- får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling,
- successivt får fler och större självständiga uppgifter och ökat eget ansvar,
- i undervisningen skapa en sådan balans mellan teoretiska och praktiska kunskaper som främjar elevernas lärande,
- tydliggöra vilka värderingar och perspektiv kunskaperna vilar på och låta eleven ta ställning till hur kunskaper kan användas,
- se till att undervisningen till innehåll och uppläggning speglar både manliga och kvinnliga perspektiv,
- stimulera, handleda och stödja eleven och ge särskilt stöd till elever med svårigheter,
- samverka med andra lärare i arbetet med att nå utbildningsmålen,
- i undervisningen utnyttja kunskaper och erfarenheter av arbets- och
- samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång,

Dock har inget nytt tillkommit i den senaste läroplanen för gymnasieskolan Gy11 (2011), i form av tydligare riktlinjer beträffande elevers språkutveckling eller hur en sådan bör främjas. Kursplaner och betygskriterier har utvecklats och omformulerats och sedan Lp94 (2009) skrevs, har det även etablerats en fristående kurs i svenska; svenska som andraspråk, vilken infördes 1996. Med tanke på att den svenska skolan idag alltmer utgörs av en mångfaldens skola, berikad med ett stort inslag av elever med annan kulturell och språklig bakgrund, är det förvånande att så lite utrymme ägnas åt integration och språkutveckling.

3.1.2 SOU

Under 2006-2007 genomfördes utredningen "Bättre resultat och minskade skillnader" (U2005/913OS) på uppdrag av regeringen. Inför 2007 ändrades uppdraget när myndigheterna istället ville fokusera på undervisningen i svenska för elever med utländsk bakgrund. Som en följd av utredningen påbörjades ett samarbete mellan nationellt center för sfi och svenska som andraspråk med avsikt att utveckla två kompetensutvecklingsserier med fokus på flerspråkiga elevers språkutveckling. Samtal med 32 utvalda kommuner inför 2007 års budgetfördelning bidrog till förstärkta insatser gällande svenska som andraspråk, ett förbättrat förhållningssätt till flerspråkighet och dessutom ett språkutvecklande arbetssätt i samtliga ämnen.

Ett år senare kom Skolverkets rapport (2008, rapport 321 2088) "Elever med annat modersmål - elever i grundskolan och skolans verksamhet". Studien tar upp just det faktum att vi i skolan idag möts av elevgrupper som i allt högre grad representerar språklig och kulturell mångfald och att skolan därmed måste kunna erbjuda likvärdiga möjligheter. En av de frågor som ställs i rapporten är hur då skolan tar sig an denna utmaning och vilka krav som ska ställas på lärarnas beredskap och kompetens i samband med detta. Hur ska undervisningen anpassas för elever med ett annat modersmål, vilken undervisning ska eleverna erbjudas och hur ska den vara utformad? (Skolverket,2008)

Studien lyfter även fram vikten av omstrukturering av undervisningen i svenska som andraspråk samt modersmålsundervisningen. Beträffande modersmålsundervisningen gäller det att ytterligare stärka elevens identitet beträffande flerspråkighet och kultur. Rapporten är kritisk till undervisningen i ämnet svenska som andraspråk i dess nuvarande form och ifrågasätter dess berättigande som ämne. Enligt studien fungerar svenska som andraspråk till stor del som stödundervisning eller är inriktad på undervisning för elever som presterar sämre i skolan och utgör därför inte ett likvärdigt alternativ till ämnet svenska. Utredningen ifrågasätter att svenska som andraspråk kan fås att fungera som självständigt ämne, enligt grundskoleförordningens reglering och ämnets kursplan (Skolverket, 2008).

Rapporten pekar på andra sätt som läraren kan anpassa undervisning och arbetssätt i klassrummet och menar att "i botten handlar det om att synliggöra språkliga villkor i skolans alla ämnen" (2008, s 18). Som exempel omnämns en intervjustudie på lärare, skolor och annan verksamhet, där lärare inom olika former arbetar språkutvecklande med eleverna inom såväl sina egna ämnen som i arbetslag. Dock finns naturligtvis, vilket även tas upp i rapporten, lärare som ej ser positivt på att anpassa sin undervisning och som ser det som ett problem att hinna utmana de elever som avancerat i sin språkutveckling. Andra lärare kopplade samman anpassning med förenkling vilket enligt rapporten inte kan ses som ändamålsenligt utan framhåller att "anpassa en undervisning ska inte översättas med förenklade uppgifter, låga förväntningar och lägre ställda krav på eleverna" (2008, s 24).

Rapporten tar dock främst upp hur undervisningen över lag ska anpassas till en mångkulturell elevgrupp. För att man generellt ska kunna anpassa undervisningen i skolans samtliga ämnen krävs, klargör utredningen, en bredare kompetens inom flerspråkighet och språkutveckling. För att uppnå en gynnsam språk- och kunskapsutveckling handlar det om att arbeta långsiktigt och integrera både språk- och ämnesundervisning (2008).

3.2 Aktuell forskning

När vi talar om språkutveckling behöver vi först klargöra vilket språk vi avser; om det är första- andra eller främmandespråket. Ofta brukar man tala om ”modersmål” och ”främmandespråk” men idag kan dessa benämningar bli oklara. De som växer upp i Sverige har svenskan som modersmål även om man i hemmet använder det språk som föräldrarna talar. Med det främmande språket menar man det främmande språk som man lär sig i skolan, t ex engelska men bland forskare talar man istället om *förstaspråk* och *andraspråk*. Avgörande för förstaspråket är att barnet inte hunnit lära sig något annat språk tidigare, vilket oftast är före tre års ålder. (Dahl, 2000).

Det finns inget som hindrar att barnet lär sig två förstaspråk samtidigt om det får ta del av båda språken från första början men hur långt man sedan kommer i sin inläring av modersmålet hänger inte samman med treårsgränsen, utan här är det miljön som är avgörande. Däremot anser Dahl (2000) att forskningen inte kommit så långt när det gäller vilka mekanismer som kan kopplas till språkinläring eller om språk man lärt sig tidigare skapar gynnsammare förutsättningar för att lära sig ytterligare ett språk.

Inom språkforskning används termen främmandespråk istället för andraspråk då det handlar om inläring av ett språk utanför den naturliga miljön. Det är inte alltid enkelt att dra gränsen mellan vad som kännetecknar ett främmandespråk eller andraspråk men nedan följer några exempel på skillnader (Dahl, 2000, s 282):

Andraspråksinläring

- Språket lärs in genom användning
- Språket lärs in utan stöd av lärare eller böcker
- Språkinläringen är baserad på talspråk
- Språkinläringen sker i vardagslivet

Främmandespråksinläring

- Språket lärs in genom inläring av grammatik och ordförråd
- Språket lärs in med hjälp av lärarhandledning och läroböcker
- Språkinläringen är baserad på skriftspråk
- Språkinläringen ingår i en formell utbildning

Ladberg (2000) är av den uppfattningen att barns kunskaper i ett språk skapar bättre förutsättningar vid inläringen av nästa språk och att det absolut avgörande för att ett barn ska lära sig ett språk är att detta är viktigt för barnet och att det både känner motivation och ett behov av att lära sig ett nytt språk. Begåvning är av underordnad betydelse och, påpekar Ladberg (2000, s 51), den ”avgör endast hur långt man utvecklar ett eller flera språk men inte hur många”.

Förmågan att behärska flera språk ser Ladberg (2000) som en tillgång i många avseenden; den som redan kan flera språk har därmed lättare att ta till sig ett nytt språks uttal. Även det nya språkets grammatik blir lättare att lära in om man redan har kunskap om andra språks grammatiska system. Dessutom utgör olika språk en väg till kunskap om världen eftersom ett och samma ord inte alltid har exakt samma betydelse i ett annat språk och därmed ger ordet en vidare och mer varierad innebörd (Ladberg, 2000). Löwing & Kilborn, (2008, s 19) menar ”att finna språkliga strategier i ett andraspråk är en belastning för kognitionen. för den som behärskar kulturen är det inte så” . Även Wellros (1998, s 15) tar upp detta och hävdar att ”Kultur lär oss olika mönster. Den visar oss regelbundenheter som är möjliga att förutse och använda oss av i vårt eget handlande. Den förvandlar komplicerade handlingsmönster till vanor och rutiner, och den erbjuder oss färdiga tankemönster” .

För att barnets språkinläring ska utvecklas på ett så positivt sätt som möjligt, lyfter Ladberg (2000, s 54) fram 3 pedagogiska hörnstenar:

- Den vuxne skapar en gynnsam atmosfär för språkutveckling
- Den vuxne organiserar språkinläringen
- Den vuxne ger barnet ett rikt språkligt inflöde

Det är inte bara det yngre barnet som Ladberg (2000) avser när hon tar upp det faktum att det ibland görs en ”språklig överskattning” vad gäller en elevs språkkunskaper i skolan. Det inte alltid är helt enkelt att bilda sig en uppfattning om på vilken nivå eleven befinner sig i det språk som undervisningen förs på. På gymnasiet ökar dessutom kraven på eleven i form av fler ämnen och studier som förutsätter allt större självständighet och djupare kunskaper i såväl språk som kultur. Ofta får eleven många nya lärare och det är då inte säkert att dessa är förtrogna med elevens sätt att uttrycka sig på (Ladberg, 2000).

Många barn som har ett annat modersmål har svårigheter när de ska lära sig engelska eller andra främmande språk i skolan. Ladberg (2000) anser inte att anledningen till detta är att eleverna får för många språk att lära in. Istället menar Ladberg att det beror på att undervisningen i det nya språket ges på ett språk som de ännu inte hunnit lära sig så väl, vilket medför att eleven därför måste jobba med att göra dubbla översättningar. Bäst gynnas elevens språkutveckling om eleven undervisas på modermål eller om läraren undervisar med ”naturmetoden” , det vill säga, endast talar engelska under lektionen, vilket gör att elever med annat modersmål ges samma förutsättningar i klassrummet som övriga elever (Ladberg, 2000).

Tornberg, Malmqvist & Valfridsson (2009) anknyter till Vygotskijs (1999) teorier när de belyser dagens språkdidaktiska forskning i både Sverige och övriga Europa och menar att man idag fokuserar på språkundervisningens interaktiva och dialogiska aspekter utifrån ett sociokulturellt perspektiv där all språkutveckling uppkommer genom människors kommunikation. Därmed kan konstateras att med tanke på det nära förhållande som föreligger mellan språk och kultur, så är språkundervisningen mycket komplex och mångkulturell, vilket betonar vikten av ”språklärares multikontrastiva, multikulturella beredskap” (2009, s 19).

3.3 Lärandedmiljöer

Det är onekligen så att skolans uppgift är att ge eleverna undervisning vilket också medför att den språkliga miljön blir ganska begränsad för många elever, med få tillfällen för samtal i klassrummet. Ladberg (2000) menar att klassrummet även kan begränsa ett barns språkutveckling på andra sätt. Barn lär sig språk genom att vara tillsammans med vuxna och kompisar och det är när barnet gör något som det tycker är roligt som det samtidigt lär sig språk. Barnet lyssnar, frågar och undrar över ord, uttryck och betydelser i den sociala samvaron med andra och det är hela tiden barnets behov som styr språkinläringen. För barnet uppstår inte detta behov för att det vill lära sig ett nytt språk utan helt enkelt för att det vill kunna kommunicera med andra (2000). Det är därför oerhört viktigt att man som lärare försöker ”bryta ner” den begränsning av ett barns språkutveckling som klassrumsundervisningen faktiskt kan medföra och istället försöka hitta vägar att istället skapa en stimulerande språkmiljö i klassrummet.

Traditionella skollektioner gynnar inte språkutveckling bland elever utan man behöver som lärare finna nya metoder för att skapa en gynnsam miljö för språkutveckling. Eleverna behöver enligt Ladberg (2000, s 201) ”få vara språkligt aktiva under stora delar av lektionstiden. de behöver samtala, diskutera, förklara, presentera och ”föreläsa”, be om förklaringar och information”. Elevernas ska inte fokusera på sin lärare i första hand utan gärna få tillfälle att arbeta i olika gruppkonstellationer så att möjlighet ges till användning av olika slags språk. Ladberg (2000, s 201) förtydligar här att med detta menar hon att ”språk används olika när man talar i par, i mindre grupper eller i större grupper. De används olika med kamrater och med vuxna, olika när man talar om olika ämnen”.

Sätter man dessutom ihop grupperna så att de består av både svenskspråkiga elever och elever med svenska som andraspråk, kan eleverna dra nytta av varandras kunskaper på olika plan, såväl språkligt som kulturellt. En viktig uppgift för läraren i detta sammanhang är att tänka igenom gruppernas sammansättning noga innan grupparbetena genomförs så att samtliga elever i gruppen ges goda förutsättningar för att kunna komma till tals bland kamraterna.

Att språk och musik fungerar väl tillsammans är kanske inte förvånande med tanke på att man inom lingvistik talar om språkets melodi och intonation när man studerar uttal. Ladberg (2000) anser att inte bara är för små barn som det är lättare att lära sig språk genom musik, rim och ramsor. Även för lite äldre elever fungerar sångtexter och rapp alldeles utmärkt för att lättare komma ihåg läxan.

Eleverna ska kunna röra sig i klassrummet. För en del elever är det viktigt att få möjlighet att bryta stillasittande moment med lite rörelse i klassrummet, under förutsättning att de inte stör de andra elevernas arbete menar Ladberg (2000). Eleverna - och läraren - bör också kunna dricka vatten när de behöver. Det funktionella klassrummet ser alltså ganska annorlunda ut än de klassrum som de flesta av oss är vana vid.

3.4 Lärarens förhållningssätt

Enligt Dysthe (1998) så finns det studier som tar upp lärarens förhållningssätt i klassrummet och hur situationen är lärare och elever i klassrum i flera skolor runt om i Sverige. Dessa studier är samstämmiga när man talar om "tvåtedjedelsregeln"; läraren talar under 2/3 av lektionstiden eller mer. Alltså utgörs elevernas muntliga delaktighet på lektionen främst av att svara på frågor där det dessutom är förutbestämt vad de ska säga och inte lämnar mycket utrymme åt språklig kreativitet.

Även Ladberg (2000) hänvisar till forskningen kring tvåtedjedelsregeln och menar att av den 1/3 som finns kvar för eleverna så förekommer det ofta att det är en liten skara elever som lägger beslag på den kvarstående tiden.

Ibland har eleverna med annan språklig bakgrund inte med sig de begrepp som läraren förväntar sig. Lärarens uppgift är då att hitta de begrepp man kan bygga vidare på. Det viktiga i detta avseende, säger Ladberg (2000) att fokus inte läggs på vad eleverna saknar eller vad de inte kan. Med sådana "glasögon" riskerar läraren att förbise elevens faktiska kunskaper i svenska.

3.5 Pygmalion

En gren inom den pedagogiska forskningen som kan kopplas direkt till lärarens förhållningssätt i klassrummet, är den som studerar begreppet motivation. Sedan 1960-talet har det pågått viktig pedagogisk forskning kring elevers motivation i skolarbetet. Denna forskning går under benämningen "Pygmalioneffekten", efter en gammal grekisk myt som senare vidareutvecklades i dramat "Pygmalion" av G.B. Shaw. I Shaws drama förvandlar professor Higgins den enkla och obildade Eliza till en världsvan och bildad kvinna, främst genom sin starka tro på hennes förmåga. Detta är också innebörden av begreppet - att en människas positiva förväntningar kan påverka en annan människas karaktär och utveckling (Rosenthal & Jacobson, 2003).

Forskningen lyfter här fram hur viktiga en lärares förväntningar på sina elever är och hur avgörande dessa är för elevernas prestationsförmåga och goda resultat. Studier visar samstämmigt att positiva förväntningar leder till goda resultat och negativa leder till dåliga elevprestationer. Det gäller för läraren att bidra till att upprätthålla elevens motivation, ge beröm och även bistå med hjälp när eleven tycker det är svårt. De elever som däremot har låga förväntningar ställda på sig och ej får samma stöd och chanser, får även sämre resultat och som Jenner (2004, s 20) uttrycker det "en ond cirkel blir följden".

Detta motivationsarbete förutsätter att läraren uppvisar ett stort engagemang i sina elever med ett öppet sätt i sitt bemötande. Av stor vikt är förmågan att kunna lyssna på eleverna och att ej ha förutfattade meningar. Detta kräver även att läraren kontinuerligt och kritiskt reflekterar över sin egen roll och sin undervisning.

3.6 Teoretiska utgångspunkter

Vygotskij var en de stora nytänkarna inom såväl psykologi som pedagogik och hans insatser jämförs med de av Freud och Piaget. *Tänkande och språk* (1934, 1999) anses allmänt vara hans mest betydande verk. Vygotsky avvisade bl a Würzburgskolans nativistiska språkteorier som hävdade att människans språk var en medfödd förmåga och att språk och tanke inte var funktioner som stod i relation till varandra. Såväl Vygotski som Bachtin (Vygotskij, 1999), en annan viktig, samtida pedagog, motsatte sig denna teori och framhöll ”dialogens” stora betydelse och menade att ”utan social kommunikation sker ingen utveckling av vare sig språk eller tänkande”.

För såväl Piaget som Vygotskij (1999) låg det *konstruktionistiska* perspektivet till grund för deras sätt att se på inläring och utveckling, med andra ord att barnens kunskap utgör en aktiv process där det är barnen själva som konstruerar sin kunskap. Inom ramen för konstruktionismens grundtankar gick dock deras åsikter isär och Piaget företrädde den inriktning som kom att kallas *kognitiv konstruktionism* (Evenshaug & Hallen, 2001), där det är individens samspel med ting och skeenden med omgivningen som är avgörande för inläring och kunskap. För Piaget var barnets intellektuella utveckling en självstyrd process. Vygotskij å sin sida representerade den *sociala konstruktionismen*, som ansåg att kunskap skapas genom socialt samarbete.

I *Tänkande och språk* (1999) utvecklar Vygotskij sin dialektiska teori om språkets och tänkandets inbördes utveckling, dels genom ett teoretiskt resonemang men även i form av experimentella studier. Enligt Vygotskij måste psykologiska fenomen och processer tolkas utifrån sina historiska och sociala sammanhang. Minnet har därför olika funktioner beroende på ålder och fungerar även på olika sätt vad gäller uppmärksamhet som perception under en människas utveckling. Vygotskij (1999, s 9) säger att ”tänkandet förlöper i språket” och att sambandet mellan tänkande och språk grundläggs under barnets utveckling. Enligt Vygotskij (1999) står alltid två funktioner i relation till varandra och utgörs inte av enskilda processer. Således är den viktigaste frågan vad gäller själva medvetandet den om tänkande och språk. Språkets viktigaste funktion är kommunikation och att skapa förutsättningar för social samvaro. I språket förenas ordet med tanken. Vygotskij (1999) menar här att medvetandet i sig kan anses vara *dialogiskt* och att dialogen i sig inte förutsätter samtal med en annan människa utan även innefattar den kommunikation som en människa ensam har med sig själv. Detta innebär alltså att tänkande och språk står i nära relation till varandra utan att vara identiska och förenas i *ordets betydelse* (1999). Ordets betydelse är, hävdar Vygotskij (1999, s 394), ”ett språkligt fenomen endast om språket är sammanbundet med en tanke och belyst av dess ljus” och menar att ett ord utan betydelse inte är ett ord, utan endast ett ”tomt ljud” (1999).

Vygotskij skiljer mellan det *yttre* och det *inre* språket (1999) och avser med det yttre språket det muntliga språk som framförallt kännetecknas av dialogen. Det inre språket däremot är stumt och monologiskt till sin natur och står i ett nära förhållande till språkets semantiska sida. Vygotskij förklarar (1999) att bland det inre språkets specifika egenheter är det ordets *innebörd* som dominerar över dess *betydelse*. Medan innebörden kan ses som dynamisk och rörlig beroende på den förändring ett ord kan genomgå då det används i en ny kontext, står betydelsen fast och oföränderlig.

Utifrån ett sociokulturellt perspektiv framhåller Vygotskij att det kommunikativa och sociala samspelet är avgörande för ett barns språkutveckling. Centralt i Vygotskijs teorier om det sociokulturella lärandeperspektivet är att människor lär sig utifrån ett socialt samspel och genom att kommunicera med varandra (1999). Barnets språk utvecklas således genom en kombination av de biologiska, kulturella och sociala faktorer som omger barnet vilket betyder att språket uppstår som resultat av kognitiv interaktion. Inläringen sker genom att barnet först i samarbete med andra och därefter genom imitation lär sig något det tidigare inte kunde. Viktig i sammanhanget är Vygotskijs syn på barn som kreativa människor. Vygotskij jämför dessutom begreppen kreativitet och fantasi och anser inte att det förekommer något motsatsförhållande mellan fantasi och verklighet (1999). Således är leken av stor betydelse och utgör en grund för barnets kreativitet. I leken får fantasin stor betydelse för barnets utveckling - barnet kan med fantasins hjälp föreställa sig företeelser det själv inte ännu upplevt utifrån andras människors berättelser och kan på detta vis använda sin fantasi för att ta till sig erfarenheter av såväl historisk som social karaktär (1995). Avgörande är att barn skapar, bygger och övar sin fantasi och att det därför är processen vi ska uppmärksamma, inte själva produkten, så även när det gäller språkutveckling.

Att ett barn inte lär sig ett främmande språk i skolan på samma sätt som det tillägnar sig modersmålet är i sig inte förvånande. För de främmande orden finns redan en färdig översättning och dessutom innebär det att det främmande språket måste läras in genom ett för barnet helt nytt system av yttre och inre betingelser (Vygotskij, 1999). Dock är den språkliga utvecklingsprocessen densamma för modersmålet som för det främmande språket och när barnet tillägnar sig det nya språket drar det nytta av modersmålets semantiska sida och skapar därigenom goda förutsättningar för språkutveckling i det nya språket. Vi kommer återanknyta till Vygotskijs teorier längre fram i undersökningen.

4 Metod

Min undersökning grundar sig på kvalitativa intervjuer med ett urval gymnasieelever som jag undervisar i spanska steg 1-5 på gymnasiet. I detta avsnitt beskriver jag den metod jag använt mig av och hur intervjuerna genomförts. Jag klargör för betydelsen av begreppet fenomenografi och redogör för undersökningens reliabilitet, validitet och generaliserbarhet. De sista underkaplen behandlar informantgruppens sammansättning och etiska ställningstagande i samband med genomförandet av intervjuerna.

4.1.1 Kvalitativa intervjuer

Den avsedda metoden för denna undersökning har varit kvalitativa intervjuer i form av personliga intervjuer med eleverna. I ett första skede avsåg jag att göra intervjuer i form av enkäter men insåg sedan att det då förelåg en risk att eleven kunde fastna vid formuleringar eller uppleva det som svårt att ge uttryck för eller beskriva sina åsikter skriftligt.

Trost (2007) tar upp just dilemmat när det gäller att välja en undersökningsmetod för den avsedda studien som lämpar sig för undersökningens syfte och perspektiv och att kvalitativa metoder ofta framställs som "förstudier" till kvantitativa undersökningsformer och således utan större vetenskapligt värde (2007). Samtidigt tillbakavisar Trost (2007) detta resonemang och framhåller vikten av kvalitativa studier när det gäller att "förstå människors sätt att resonera eller reagera, eller att särskilja eller urskilja varierande handlingsmönster" (2007, s 23). Stukát (2005) tar upp *fenomenografien* som en variant av de kvalitativa undersökningsformer. Inom denna läggs inte vikt vid hur mycket elever lär sig i olika sammanhang utan istället på *vad* och *hur* de lär sig. Detta speglar också mitt syfte med denna studie, där jag har fokuserat på elevernas egna resonemang kring språkutveckling och hur de ser på sin egen inläring.

4.1.2 Fenomenografi

Fenomenografins metodiska tillvägagångssätt beskrivs av Patel och Davidsson (2003) som en process där forskaren först går igenom sitt material tills tydliga mönster kan urskiljas. De synliga mönstren gör sedan att intervjuerna kan sorteras i kategorier och därefter organiseras utifrån sin inbördes relation. Resultatet av analysen utgörs av det system av kategorier som forskaren sammanställt utifrån de olika uppfattningar som framkommit i intervjuerna. Vad som är viktigt att framhålla här, är att fenomenografien inte gör anspråk på att finna slutgiltiga teorier i och med att utveckling och lärande gör att våra uppfattningar kan förändras (Stukát, 2005).

4.1.3 Genomförande

För att dokumentera intervjuerna använde jag datorns ljudinspelningsprogram. Trost (2010) tar upp både fördelar och nackdelar i samband med ljudupptagning vid kvalitativa intervjuer och pekar på att informanten i en del fall kan bli besvärad av själva inspelningen. I mitt fall är dock detta en bra lösning på grund av att eleverna redan är väl bekanta med användandet av datorer i undervisningen, då vi är en "one-to-one"-skola där samtliga elever har en dator. I

min spanskundervisning får eleverna ofta ta hjälp av sina datorer för att spela in sig själva vid form av rollspel etc. på spanska. Därför riskerade inte en inspelning att utgöra ett hämmande eller ett störande inslag för eleverna vid ett intervjutillfälle. Då intervjuerna avslutats transkriberade jag materialet ord för ord. Därefter skrev jag om elevernas svar så att resultatdelen kom att utgöras av en löpande mer läsvänlig text istället samtidigt som jag analyserade svaren eleverna gett utifrån undersökningens litteraturdel och teoretiska bakgrund.

4.2 Reabilitet, validitet och generaliserbarhet

Som metod för att genomföra denna undersökning har jag valt kvalitativa intervjuer eftersom det handlar om att visa ett antal elevers uppfattningar. Eftersom det handlar om en relativt liten grupp elever som ingår i studien kan inga generella slutsatser dras utifrån resultatet. Stor vikt har dock lagts vid tydlighet i såväl frågor som svar, då dessa ligger till grund för själva resultatbearbetningen.

4.3 Informantgrupp

För att ge en så rättvis och mångfacetterad inblick som möjligt av elevers uppfattningar om språkutveckling - med tanke på att informanterna utgjordes av en liten begränsad grupp tillfrågade elever på endast en specifik gymnasieskola - hade de tillfrågade eleverna så olika inbördes bakgrund som möjligt. Detta med avsikten att ge utrymme att spegla så många infallsvinklar som möjligt, sedda ur ett elevperspektiv.

Bland de elever som deltog i intervjuerna, kan dessa delas in i fyra huvudgrupper:

Av de intervjuade eleverna ingick ett antal elever med enbart svenska som modersmål och kulturell/språklig bakgrund.

Den andra gruppen omfattades av elever som är födda och uppvuxna i Sverige men som genom föräldrar bär med sig ytterligare ett språk utöver svenskan. Bland dessa elever förekom varierande kunskaper vad gäller det "parallella" modermålet. Likaså skiljde sig utövändet av det modermål som talades i elevens hemmiljö mycket åt om man såg till elevernas språkliga hemmiljö.

Den tredje gruppen elever utgjordes av de som inte är födda i Sverige och anlant relativt nyligen och som ofta studerar svenska och engelska i stödgrupper då de inte har tillräckliga baskunskaper i dessa språk för att anses kunna följa en ordinarie undervisningen i svenska och engelska på samma sätt som övriga elever i klassen.

Slutligen ingick en fjärde huvudgrupp bland informanterna som jag ansåg vara viktig för studien, eftersom jag i undervisningen måste ta hänsyn till denna grupps speciella behov parallellt med övriga elevers: Jag avser här de elever som har just spanska som andra modersmål men som ej läst modersmålsundervisning och följaktligen deltar i ordinarie undervisningsgrupper.

Ett allmänt antagande bland övriga elever är ofta att dessa elever har en mycket fördelaktig utgångspunkt på spansklektionerna. Detta är naturligtvis till stor del riktigt, både vad gäller den verbala, kommunikativa delen såväl som den receptiva. Däremot kan stavning och grammatik vara nog så svår för dessa elever, eftersom de ofta inte lärt sig skriva på spanska på samma sätt som de talar språket.

4.4 Etiska ställningstaganden

Gemensamt för samtliga dessa grupper var dock att eleverna, oavsett bakgrund, befann sig på olika kunskapsnivåer i spanska och ingick i undervisningsgrupper från steg 1 till steg 5. I enlighet med de krav som Stukát (2011) tar upp som avgörande för att en undersökning ska uppfylla de etiska aspekter som omgärdar en undersökning av denna sort, har de fyra kraven gällande information, samtycke, nyttjande och konfidentialitet efterföljts i denna studie. Då en del av eleverna ännu ej hunnit fylla 18 år, skickades förfrågan samt skriftligt medgivande ut till elevernas målsmän. Elever och föräldrar har även godkänt användandet av elevernas förnamn i undersökningens resultat-och diskussionsavsnitt. I analyskapitlet återkommer vi till vår informantgrupp och ger en mer utförlig beskrivning av denna.

5 Resultat

I detta avsnitt ges först en kort presentation av de elever som deltagit i de kvalitativa intervjuerna. Därefter redogörs för de svar de intervjuade eleverna gett på de frågor som ställs, utifrån undersökningens syfteformulering och frågeställningar i kapitel 2. Först presenteras svaren på de tre centrala frågeställningarna i studien, det vill säga *hur*; *var* och *när* man lär sig språk bäst. Därefter följer intervjuens sju konkretiserade frågor.

5.1 Presentation av de intervjuade eleverna

Här följer en kort presentation av de elever som ingår i studien. De intervjuade utgörs av 15 elever som läser åk 1 eller åk 2 på gymnasiet. Intervjuerna har genomförts på svenska eftersom det är detta språk såväl intervjuaren som de intervjuade har som gemensamt modersmål och uttrycker oss på till vardags i skolans värld. Intervjuerna har genomförts enskilt eller i grupper om två och vid ett tillfälle tre elever.

Erika, Victoria, Jensine, Jessica, Johannes, Alexander och Max: Svenska som enda modersmål.

Andrea och Melissa: Har spanska som hemspråk men är själva födda i Sverige.

Sharon: Har ej spanska som hemspråk men en spanskfödd mamma.

Yaprak: Har turkiska som hemspråk och kom till Sverige för 6 år sedan.

Halina: Har persiska som hemspråk och kom till Sverige för 3 år sedan.

Rebecca: Har finska som hemspråk men är född i Sverige.

Sam: Har persiska som hemspråk men är född i Sverige.

Lucas: Har engelska som hemspråk och kom till Sverige som åttaåring.

5.2 Hur man lär sig ett språk bäst

De flesta av de intervjuade eleverna anser att det mest avgörande för en god språkinläring är den muntliga kommunikationen med andra. Det är viktigt att få använda språket praktiskt och få höra det talas i vardagliga sammanhang. Framförallt Andrea och Melissa, som båda hör spanska dagligen i sin hemmiljö, påpekar hur viktigt det är att språket inte endast lärs in genom böcker utan genom att tala mycket.

Flera av eleverna lyfter även fram att lyssna på musik, att titta på TV och film och anser att detta utvecklar såväl inläringen av språket som dess uttal. Sharon, vars mamma kommer från Spanien talar inte spanska i hemmet, inte heller med sin mamma. Hon besöker däremot sin mormor och morfar i Spanien varje sommar och säger att ”då tittar jag alltid på spanska barnprogram för då lär man sig jättemycket eftersom de inte talar så svår spanska”.

Yaprak anser att läsa och skriva är svårt att lära sig på spanska, för det är lätt att man fastnar vid svårigheter och då ger upp. Dock är spanska filmer med undertext på spanska ett bra inlärningsätt även om man måste läsa samtidigt som man tittar, anser några av eleverna.

Två av eleverna talar gärna om språkinläring i generella ordalag och plockar även in engelskan i sitt resonemang kring hur de lär sig på bästa sätt. Sam lyfter fram sitt hemspråk persiska i kombination med svenskan som en bra grund för att lära fler språk och anser att just det faktum att han redan behärskar två språk fullt ut, medför att han har lättare för att lära sig ytterligare språk. Avgörande för hur många språk man kan lära in är, enligt denna elev, att man ser en anledning till att lära sig ytterligare språk, att det är viktigt och medför någon form av nytta.

Lucas spinner vidare på Sams resonemang och tar upp intresse och motivation som avgörande faktorer för att kunna lära sig ett språk bra och påpekar att, oavsett ämne, så blir inläringen oerhört begränsad om eleven inte känner sig motiverad. I skolan har läraren ett stort ansvar att skapa denna motivation och även att upprätthålla den under kursens gång.

5.3 Var man lär sig språk bäst

På denna frågan ställer sig inledningsvis de flesta av eleverna något undrande inför vad som avses. Det svar som förefaller samtliga elever naturligtast att ge, är att man lär sig ett språk bäst om man befinner sig i det land som språket talas. Att befinna sig i en sådan miljö att man hela tiden är omgiven av språket och även av den kultur i vilken språket talas är av största vikt, anser de intervjuade eleverna. Men det räcker inte endast med att man befinner sig i ett annat land och dess kultur för att lära sig landets språk, anser Andrea, och säger att ”Det är genom själva kontakten med andra människor därute, som man lär sig språket”.

Ett antal elever återkommer till behovet av den direkta kommunikationen med spanskspråkiga ungdomar och föreslår ökade möjligheter till utbyten med skolor i Spanien. Ett annat förslag är att utveckla E-Twinningprojekt, där eleverna klassvis i form av olika projekt kan ha kontakt via internet med klasser i spanstalande länder. Melissa, vars pappa kommer från Chile, tycker att det senare är en bra idé och menar att ”om elever som läser spanska i skolan kan få kontakt med ungdomar inte bara i Spanien, utan även i hela Sydamerika, kommer de att lära sig en massa annat också, inte bara språket”.

Om man bortser från det faktum att man helst vill lära sig språket ”på plats”, i det land där språket talas, framhåller några elever att det går att lära sig ett språk relativt bra även i skolan men avgörande för inläringen är då vad som läraren fokuserar på i sin undervisning. Eleverna menar att det är viktigt att läraren skapar en omgivning i klassrummet där språket i möjligaste mån talas under hela lektionen, gärna även ute i korridoren när läraren och eleverna stöter på varandra. ”Det är viktigt att man pratar i klassrummet, det är då intresset väcks för språket”, säger en elev. Hon anser att det skulle vara bra om eleverna vågade sig på att prata mer spanska med varandra i skolan, även utanför lektionen, för då tror hon att hon skulle lärt sig ännu mer. ”Det är bättre att fråga vänner om svåra ord”, förtydligar eleven.

Två elever tycker att skolan är en bra plats att lära sig ett språk på för då kan man få mer hjälp med att lära sig språkets grammatik och få den förklarad av läraren. Läger man bara ner tid

på att lära sig ett språk i skolan fungerar detta bra, anser en av eleverna men påpekar att ”motivation är ett måste, oavsett var man är” när man lär sig ett språk.

Variation i undervisningen, tas upp av tre elever som en viktig aspekt för språkinläring som sker i skolan. Det får inte bli ”att bara rabbla glosor”, säger Lucas och menar att det ofta är denna typ av inläring som tar bort såväl intresse som motivation hos en elev för att lära sig ett språk - det blir helt enkelt för tråkigt. Sam instämmer och förtydligar detta genom att förklara att om undervisningen görs variationsrik blir den både bra och rolig och ”då glömmar man att man lär sig”. Även Johannes tar fasta på vikten av variation och återkommer till hur viktigt det är att fokus läggs på samtal och kommunikation och att man tar in så många olika moment som möjligt i form av film och böcker i undervisningen, för att eleverna ska få ta del av den spanskspråkiga kulturen. Dock, påpekar Johannes, att ”naturligt prat är viktigare än det litterära språket”.

5.4 När man lär sig språk bäst

Här svarar flertalet elever att man lär sig ett språk bäst om språkinläringen sker i tidig ålder. Lucas delar med sig av sin erfarenhet från att ha kommit till Sverige från Australien som åttaåring och hur det var att lära sig svenska. Han hade då endast talat engelska i hemmet tidigare men påpekar samtidigt att det ändå inte var ett helt nytt språk för honom eftersom hans mamma är svensk och han trots allt hade vissa förkunskaper i svenska med sig pga detta. Några elever säger angående att lära sig i tidig ålder, att de anser att de fortfarande är ”tillräckligt unga” för att ha relativt goda förutsättningar för att lära in ett nytt språk.

Yaprak har många funderingar i samband med frågan *när* man lär sig ett språk bäst, mycket med tanke på att hon själv har turkiska som modersmål, läser svenska som andraspråk (ett ämne hon ställer sig starkt kritisk till) och kämpar med att ta igen engelskan från åk 9, ett språk hon inte hade med sig från sitt forna hemland och vilket inte heller funnits med i hennes studieplan under högstadietiden som nyanländ. Yaprak säger att man lär sig språk bäst när man är ung ”för då tar hjärnan lättare till sig språket”. Hon menar också att behovet av att kunna kommunicera med kompisar styr takten för språkinläringens utveckling. Både Yaprak och Halina som ej är födda i Sverige talar samstämmigt om samtals betydelse i klassrummet och att man endast talar spanska i klassrummet, vilket ger dem samma förutsättningar som de övriga eleverna för vilka spanskan fortfarande är ett nybörjarspråk. Positivt är även, anser Yaprak och Halina, när de får möjlighet att göra jämförelser mellan spanska ord och motsvarande begrepp på persiska/turkiska eftersom det ibland finns likheter. Ibland är dessa likheter till hjälp, ibland skapar de endast förvirring då ordet endast till ”det yttre” är likt de spanska ordet men har en helt annan innebörd på modersmålet.

Tre elever gör ingen skillnad mellan begreppen *var/när* och återkommer till den aktiva språkinläring som sker när man befinner sig i det land som språket talas. De för fram vikten av kommunikation med omgivningen samt att språket lärs in i ett sammanhang där man även får ta del av landets kultur på ett annat sätt än när språket lärs in utanför sin kulturella miljö.

Ytterligare två elever för fram begreppet motivation som svar på när man bäst lär sig ett språk och menar att det måste kännas både viktigt och roligt att lära sig ett språk. Finns det inget

direkt behov av att lära sig ett språk och man inte ser att man har någon nytta av det så minskar motivationen avsevärt, anser Melissa.

De återstående intervjuade eleverna väljer att svara på frågan utifrån vilken tid på dagen det råder bäst förutsättningar för språkinläring. De är alla eniga om att man lär sig bäst på morgonen när man är utvilad. Allteftersom dagen går blir eleverna allt tröttare och får svårare att koncentrera sig, framförallt då man lär in spanska som nybörjarspråk, vilket kräver ett större engagemang och fokus av eleven.

5.5 Hur en lektion ser ut där man lär sig fort

Det stora flertalet av de intervjuade eleverna svarar här att de lär sig snabbt på en lektion där stämningen i klassrummet är god och man har roligt tillsammans samt att lektionen upplevs som aktiv. ”Har man kul kan man göra allt!” säger Halina. Atmosfären i klassrummet ska vara lugn men samtidigt ge utrymme för prat, ”främst på spanska för att inte glömma språket”, som Sharon beskriver det. Några elever uttrycker att det kan vara behagligt med lite låg musik när det passar sig, vilket kan ha en avkopplande inverkan. En annan elev värdesätter möjligheten att få gå upp och röra sig lite i klassrummet vid behov utan att störa de övriga eleverna.

Flera elever är mycket konkreta i sina svar angående själva språkundervisningens utformning och menar att det i undervisningen ska ingå mycket muntlig interaktion, med variation vad gäller valet av uppgifter. Några av de tillfrågade eleverna säger att de helst inte vill arbeta fritt för då blir det ”inte lika mycket gjort”, utan värdesätter att läraren ger dem uppgifter med en viss form av ”press”, t ex att man måste bli klar med uppgiften under samma lektion. Jessica lyfter fram det positiva med att lektionen börjas med en traditionell genomgång av läraren, så att eleverna får en teoretisk inramning till det man sedan ska arbeta vidare med under lektionen. ”Det är viktigt att förstå sammanhang om man ska kunna svara på frågor” säger Jessica.

En lektion där man lär sig fort, får enligt eleverna gärna innehålla inslag av egen filmproduktion av dialoger med hjälp av sina datorer. Detta stimulerar såväl kreativitet som språkinläring och eleven får själv ta ansvar för hur mycket de vågar sig på att använda det nya språket. Andrea anser att filmandet i sig gör att man då fokuserar mer på att förbättra sitt eget uttal när man pratar eftersom man vill bli förstådd av såväl de övriga i gruppen som av läraren.

För ett antal elever utgör läxförhör och prov ett stort stressmoment även om de läst på och kan de moment de ska testas på. De anser att om de testas kontinuerligt under lektion men genom alternativa metoder för läxförhör i form av lagtävlingar, självtillverkade eller färdiga spel och liknande, så sänks pressen på eleven och eleven tar då bättre till sig de moment som lektionen syftar till ska läras in.

Lärarens roll i klassrummet återkommer i svaren från ett par elever. De påtalar vikten av lärares attityd när denne kommer till lektionen och hur avgörande detta är för hur lektionen sedan avlöper. Kommer läraren in i klassrummet och uppvisar en negativ attityd, påverkas eleverna av detta och känner sig mindre motiverade att göra sitt bästa på lektionen. På samma sätt ger en lärare som kommer till lektionen med en positiv inställning goda förutsättningar för att lektionen ska bli lärorik och motiverande för eleverna. ”Även negativa elever påverkas på ett bra sätt av en positiv lärare”, menar Yaprak och förklarar att om en elev kommer till en lektion och är på dåligt humör, så glömmer eleven ofta bort detta om läraren är inspirerande och kan få en på andra tankar.

Lucas sammanfattar hur en lektion där man lär sig fort ska vara, genom att beskriva hur viktigt det är för honom att få komma till en lektion där han framförallt stimuleras och har roligt men även överraskas i språkinläringen av moment som är nya och oväntade. Först då känner han ”att han utvecklar sig själv”.

5.6 Hur en bra lärare ska vara

Enligt samtliga elever som intervjuats så är lärares engagemang i den enskilda elevens inläringssituation mycket viktig. Läraren ska kunna förstå på vilken nivå eleverna befinner sig kunskapsmässigt och kunna skapa möjligheter för dem att utvecklas utifrån sina personliga förutsättningar. Just lärares ”stöttande” och ”pushande” förmåga, poängteras av flertalet elever. Viljan att hjälpa elever när det är svårt utan att ha en vass eller överlägsen attityd vid frågor och utan att bli irriterad när de behöver få något förklarat för sig mer än en gång, är också viktiga kriterier för hur en god lärare ska vara, enligt eleverna. Rebecca beskriver hur det känns när läraren blir irriterad över att eleven inte förstår det som ska läras in och säger att risken då finns att ”eleven tar det personligt och inte vågar fråga igen”.

Eleverna uppskattar en lärare som kan lyssna på sina elever och våga bli mer personlig i sitt förhållande till dem, så att man även kan prata med varandra om annat än bara just undervisningsämnet. Atmosfären i klassrummet är mycket viktig anser alla eleverna och den generella uppfattningen bland de tillfrågade eleverna, är att en lärare som är snäll och avslappnad istället för att vara alltför sträng, ger de bästa förutsättningarna för en gynnsam inläringssmiljö i klassrummet. De är överens om att en god atmosfär genererar i motivation och ökad aktivitet bland eleverna.

Flexibilitet och förståelse för elevens personliga situation, är förmågor som värderas högt i den tillfrågade elevgruppen. ”En bra lärare stöttar dig även när man har en dålig dag och tar hänsyn till hur man mår just den dagen”, säger Alexander. Max, som deltar i samma intervju som Alexander, håller med om detta och menar att om läraren är förstående och stöttande ”belönas” han av eleven genom att eleven försöker prestera sitt bästa. Är förhållandena däremot de motsatta och läraren inte visar att han vill ge eleven sitt stöd under lektionen, då ”straffar eleven läraren genom att inte plugga alls”, enligt Max.

En lärare som brinner för sitt ämne och vill dela med sig av sina kunskaper, menar flera av eleverna är viktigt för att skapa en god språkutveckling i klassen. Förmår läraren att göra lektionerna roliga att gå till och att motivera sina elever att anstränga sig lite mer i inläringen, ger detta resultat, anser eleverna. Är språkundervisningen därtill variationsrik med mycket muntliga aktiviteter, blir elevernas inställning till läraren positiv, anser Jensine, ”då blir det till och med okej att jobba med svårare saker, som t ex grammatik”.

Två elever tycker att en lärare som kan se till såväl gruppens behov som till de enskilda elevens har det som krävs för att vara en bra lärare. Det gäller att vara öppen för elevernas tankar och idéer och ha förmågan att ”keep it simple” och göra det som fungerar i en specifik elevgrupp. En bra lärare ska dessutom kunna motivera en elev kontinuerligt under hela läsåret och vara bra på att skapa ”morötter”. Som Lucas uttrycker det: ”Höjdpunkten i kursen ska inte vara när man får sitt betyg utan istället ”lågpunkten när kursen är slut”. Vågar läraren dessutom ”gå utanför ramarna och tänja på skolans regelverk” och lyssna på och ta till sig sina elevers synpunkter och förslag, då vinner denne elevernas respekt och uppmärksamhet. Men, påpekar de båda eleverna, det är sällan som någon lärare gör detta.

5.7 Om att lära sig utanför skolan

Denna fråga anser de intervjuade eleverna inte vara helt lätt att svara på. Bortsett från två elever som har spanska som hemspråk, svarar de flesta eleverna att de inte lär sig så mycket språk utanför skoltid, såvida de inte befinner sig på semester utomlands och då får möjlighet att träna språket. Dock tror några av eleverna att de nog, om än omedvetet, utvecklar sin spanska något när de lyssnar på spansk musik eller ser på spanska filmer i hemmet.

Enstaka elever har spansktalande kamrater och menar att de lär sig lite spanska när de träffar dessa och lär sig vardagliga fraser eller ord. När de då även har möjligheten att besöka dessa kamraters hem, fördjupas språkkunskaperna och övergår till ett annat plan, eftersom man då även möter den spanskspråkiga kulturen.

5.8 Hur en lektion skulle se ut om man fick välja fritt

Samtliga eleverna som tillfrågats i denna undersökning, anser att en lektion bör innehålla mycket aktiviteter av varierande slag som bryts av korta pauser. Viktigast är den muntliga interaktionen i språkinläringen på lektionen och att den sker på spanska, samtidigt som det är en lugn och behaglig atmosfär i klassrummet. En elev påpekar hur viktigt det är att läraren är frikostig med att ge beröm och positiv respons, för att stärka elevens självförtroende i språkutvecklingen.

De flesta elever tycker det är bra med en relativt ”lugn” start på lektionen, gärna i form av en genomgång av läraren, till exempel av ett aktuellt grammatiskt moment. En elev lyfter fram det faktum att om läraren förklarar grammatik i början av lektionen så har eleven mest energi

och är mer mottaglig för denna typen av inläring än under den senare delen av lektionen. Några elever tar upp att det är bra om läraren lägger in en rolig aktivitet mitt i lektionen, för då skapas på nytt motivation genom att eleverna ”piggnar” till.

Ytterligare två elever framhåller det positiva med att ha oförutsedda inslag i undervisningen. Att inte veta vad som ska hända på en lektion medför att eleven går till lektionen utan förutfattade meningar om innehåll. Då skapas varken för höga eller för låga förväntningar hos eleven innan ett lektionstillfälle. Lyckas läraren med att skapa intresseväckande oväntade inslag på lektionen medför det att elevens nyfikenhet inför nästa lektionstillfälle bibehålls.

En av eleverna, Johannes, tycker det är bra med grupparbeten och särskilt om man får jobba med alla färdigheter samtidigt. Han anser även att det är bra att jobba i grupp för då kan man dra nytta av varandras olika styrkor och dela med sig av dessa till varandra. Enligt Johannes ska man dock inte fokusera alltför mycket på kursmålen i samband med inläringen utan konkretisera målen så att eleven ser den praktiska nyttan av att kunna ett specifikt moment, som t ex att uttrycka sig vårdat när man träffar nya människor för första gången, eller när man beställer in mat på en restaurang.

Ett antal elever återkommer även vid denna fråga till inslaget av filmvisning i undervisningen, gärna med efterföljande diskussion och tolkning av filmens innehåll.

Tre elever skulle i samband med språkundervisningen vilja ha fler studieresor, för att få ha lektion i språkets naturliga miljö. Dessa studieresor skulle även fungera motivationshöjande och utgöra en morot att se fram emot, anser dessa elever.

En av eleverna tycker att det är viktigt att man i dagen ”one-to-one”-skola där alla elever ska ha en dator och måste arbeta vid denna på de flesta lektioner, får möjligheten att även jobba med bara papper och penna ibland. Av stor betydelse är, inte endast innehållet i undervisningen eller klassrumsklimatet, utan även hur klassrummet är inrett i form av bra möbler och ljusa färger.

5.9 Tillfällen när det är svårt att lära sig spanska

Flera av eleverna anser att det är svårast med språkinläring när man är trött och lektionerna ligger sent. Då är det svårt att bli motiverad och att engagera sig helhjärtat i uppgifterna. Teoretiska uppgifter såsom grammatik blir svårast att lära sig vid sådana tillfällen, bättre fungerar praktiska övningar som ofta känns roligare. Några elever tycker det är bra när man får hantera det moment man tycker är svårt för tillfället på ett annorlunda sätt, t ex genom att skapa egna uppgifter, spel osv. Då ser man det språkliga momentet ur fler aspekter och förstår förhoppningsvis bättre samtidigt som man inte ”bara får det serverat”.

Andrea, som läser Hotell- och Turismprogrammet, menar att det kan vara svårt att lära sig ett språk om man inte har någon direkt anknytning till språket eller ett behov av att lära sig det. Hon anser att om man känner att man har en praktisk koppling till språket, t ex genom sin utbildning där man vet att man kommer få nytta av sina språkkunskaper i arbetet, då blir detta

genast motiverande för att klara av språkinläringen och meningsfullt att träna mer på det man tycker är svårt.

Brist på motivation eller ovilja att lära sig språk, tar vissa elever upp som några anledningar till att språkinläringen kan uppfattas som svår. Känner en elev brist på motivation och inte vill delta under lektionen, riskerar detta att smitta av sig till fler elever, anser en elev.

Ett större antal elever tycker undervisningen blir svår om läraren inte är beredd att ge tillräckligt med hjälp. Svårigheterna medför då att motivation för att försöka lösa dem på egen hand minskar. Får man istället hjälp och sedan kan fortsätta på egen hand, stärks självförtroendet och man blir uppmuntrad och ser det som en utmaning att ta sig an nästa uppgift. I samband med detta anser några elever att skolan brister i sina skyldigheter: skolan ska se till varje elevs bästa och hjälpa eleven att komma vidare och utvecklas både kunskapsmässigt och personligt. Ges ingen hjälp när det är svårt och man inte förstår, blir detta en negativ erfarenhet för eleven vilket kan påverka elevens självbild och utveckling, anser eleverna.

5.10 När man inte lär sig något alls

Eleverna anser att man inte förmår lära sig något alls när man är trött efter en redan lång dag i skolan eller när man är ofokuserad pga av andra orsaker, som personliga bekymmer eller liknande. ”Då kopplar man bort undervisningen”, säger Erika. Samma sak inträffar när det är stökigt i klassrummet.

För mycket teoretiska uppgifter i form av grammatikuppgifter, kan också göra att man som elev blir okoncentrerad och omotiverad att lära in, anser eleverna. Framförallt är många av de intervjuade eleverna negativt inställda till prov som i alltför hög utsträckning fokuserar på grammatik, vilket stressar många elever och som ofta får sämre resultat av vad de skulle ha fått vid en annan typ av test. Eleverna inser att grammatikinläring följer naturligt med språkinläring men några av eleverna föreslår att även de grammatiska momenten testas genom praktiska övningar, gärna där man får samarbeta i grupp för att lösa svårigheterna. Generellt sett är åsikten bland de intervjuade eleverna att traditionella prov inte visar särskilt väl vad eleven kan. Vid små, återkommande tester och praktiska övningar på genomgångna moment blir bilden av elevens kunskaper mer rättvis, anser eleverna.

En anledning till att man inte lär sig något kan, enligt eleverna, vara att man upplever undervisningen som enförmig och ointressant. Även stora projekt blir svåra att ta sig an och få ut något av kunskapsmässigt om det inte finns en samsyn bland de undervisande lärarna utan var och en endast ser till sitt ämne. Då finns risken att flera större uppgifter i olika ämnen sammanfaller under en period, vilket endast medför onödig stress och dåliga elevresultat som följd, menar flera av eleverna, och förordar att lärarna arbetar mer ämnesöverskridande med större uppgifter.

5.11 Hur man gör när det är svårt att lära in något på spanska

De flesta elever anser att ”övning ger färdighet” och att när man lär sig ett nytt språk så är det viktigt att träna mycket och bli medveten om vad man kan och även vad man inte kan. Yaprak och Halina anser att ”man först ska försöka på egen hand och sedan diskutera det man tycker är svårt i språkinläringen med klasskamraterna”. Yaprak tvekar sedan lite och undrar om det var fel att svara på detta sättet, om svaret i själva verket inte borde varit att ”be att få hjälp av läraren” först. Hon vidhåller dock att hon anser att hon får den bästa hjälpen av kompisarna och att de med enklare ord och med mer vardagligt språk kan få henne att lättare förstå det hon inte kan. Kan inte dessa hjälpa henne, vänder hon sig däremot till läraren. Flera elever anser att det är viktigt att ta hjälp av såväl varandras kunskaper som lärarens, istället för att ”sitta och fastna” på egen hand.

Av betydelse när språkinläringen tar emot, är också att finna motivation inom sig själv, uttrycker några av eleverna. Det gäller att kunna övertala sig själv att inte ge upp när det är svårt, utan att istället fortsätta kämpa sig igenom svårare uppgifter. Något som har en avkopplande inverkan på de flesta av eleverna i undersökningen, är musik. Musiken upplevs inte som ett störande moment av eleverna när de arbetar enskilt utan tvärtom så har den en lugnande och positiv effekt vid språkinläringen.

Ett bra sätt att starta en lektion som läraren vet innehåller svåra inlärningsmoment för eleverna, är att starta lektionen med något som eleverna upplever som roligt och som tar bort tröttheten vid en sent förlagd lektion. Då blir lektionen från början en positiv upplevelse och eleverna blir mer motiverade att ta sig an de svårare uppgifter som följer.

Lucas sammanfattar vad många elever uttrycker, genom att säga att ”man behöver det mänskliga stödet” när det är svårt att lära in något. Det är viktigt att få möjlighet att prata igenom svåra moment och att läraren tar sig tid för detta med den enskilde eleven. För Lucas är det viktigaste av allt att få lärarens stöd. ”Visar läraren äkta intresse för min inläring, då lär jag mig”, avslutar Lucas. Hans kamrat Sam instämmer och tillägger att ”Det handlar om respekt. Om läraren visar mig respekt, då gör jag det jag ska”.

6 Diskussion

I detta avsnitt analyseras de svar som eleverna gett i de genomförda elevintervjuerna och vars innehåll presenterades i resultatkapitlet. I resultatavsnittets första underkapitel gavs först en kort presentation av de intervjuade eleverna. De tre följande underkapitlen utgjordes av de centrala frågorna i min undersökning, dvs **hur**, **var**, och **när** man lär sig språk bäst. Därefter följde sju följdfrågor gällande klassrumsundervisningen och såväl lärarens roll som elevernas egen. Jag kommer i detta avsnitt gå igenom elevernas svar i de genomförda intervjuerna och diskutera dessa utifrån Vygotskijs teorier, myndighetstexter och övrig litteratur samt även utifrån min egen erfarenhet som lärare.

På frågan **hur** man lär sig ett språk bäst, svarade de flesta elever att det viktigaste för en bra språkinläring är den muntliga kommunikation. För att lära sig ett språk bra är det avgörande för språkinläringen att eleverna får använda språket praktiskt i klassrummet i så stor utsträckning som möjligt. De intervjuade eleverna återkom till betydelsen av den muntliga interaktionen kontinuerligt i sina resonemang. Det bästa var enligt eleverna om undervisningen hölls endast på spanska. Vygotskijs (1999) tankar avspeglar sig här i elevernas åsikter, då kommunikationen framhålls som avgörande för ett barns språkutveckling. Flera av eleverna lyfte fram att språkinläringen hjälptes på traven när man lyssnade på spanskspråkig musik, såg på TV eller film och menade att detta främjar såväl uttal som hörförståelse.

I min egen undervisning ser jag själv vikten av den muntliga interaktionen i klassrummet. Med många muntliga övningar som ett återkommande inslag under lektionen, blir eleverna mer aktiva och motiverade i sin språkutveckling. Fler frågor ställs om nya ord och diskussionen kommer även igång sinsemellan eleverna, för att på egen hand finna möjliga lösningar för att göra sig förstådda.

Har man flera modersmål skapar detta bättre förutsättningar när man ska lära in ett nytt språk förde en elev fram som talade utifrån egen erfarenhet. Han ansåg att avgörande för hur många språk man kan lära sig endast styrs av behovet av att lära sig ett nytt språk och vilken nytta man har av det. Dahl (2000) är inte övertygad om att man har lättare för att lära sig ett nytt språk på grund av att man redan kan flera sedan tidigare. Det är däremot Ladberg (2000), som anser att språk föder språk och menar att det endast är barnets behov som styr dess förmåga när det gäller att lära sig nya språk. Även jag som lärare upplever detta dagligen då jag i mina undervisningsgrupper har flerspråkiga elever som på ett utvecklande sätt tar sig förbi språkliga svårigheter i det främmande språket genom att pröva på att använda sig det de redan kan av inlärdas språks grammatiska system.

Motivation och intresse lyftes fram av ytterligare en elev som nödvändiga kriterier vid språkinläring. Ett stort ansvar ligger här hos läraren att skapa dessa förutsättningar i klassrummet. Elevens motivation ska inte endast upprätthållas under det aktuella lektionstillfället utan läraren bör verka för att denna motivation hålls levande under hela kursens gång.

När eleverna tillfrågades om **var** de lär sig ett språk bäst, var eleverna överens om att man bäst lär sig ett nytt språk när man befinner sig i det land som språket talas. Det är den omgivande miljön och kommunikationen med omgivningen, såväl språklig som kulturell,

som är det avgörande för språkinläringen. Kommunikationen med andra människor lyfts fram som mycket viktigt bland eleverna. Elevernas svar speglar tydligt Vygotskijs (1999) teorier av språkutveckling utifrån ett sociokulturellt perspektiv. Eleverna kom i detta sammanhang med olika förslag på hur man kan skapa ett ökat språkbyte t ex i form av nätbaserade projekt för att få kontakt med ungdomar i spansktalande länder och på detta sätt även skapa ett kulturellt utbyte av erfarenheter och kunskap.

Bortsett från det faktum att ett språk lärs in bäst på plats, i det land där det naturligt talas, ansåg eleverna att det är viktigt att läraren skapar en omgivning i klassrummet där det nya språket i möjligaste mån talas hela tiden. Även Ladberg (2000) anser att den s k "naturmetoden" ger de bästa förutsättningarna för språkutveckling. Dessutom får då samtliga elever oavsett modersmål samma förutsättningar i klassrummet.

Helst ska förhållandena i klassrummet präglas av såväl språket som dess kultur för att elevernas intresse ska väckas. Eleverna framhöll att man ytterligare stärker språkinläringen om man dessutom för med sig språket ut ur klassrummet och vågar ta det vidare ut i skolkorridorerna som ett socialt språk. Jag instämmer helt med eleverna på denna punkten och menar att om man som lärare ska kunna väcka elevers intresse för ett språk utanför dess naturliga miljö, då måste man plocka in även kulturen i klassrummet. Och detta måste ske på alla tänkbara sätt, det gäller bara att plocka fram sin kreativa sida som lärare.

Vid språkinläring i ett klassrum måste undervisningen vara variationsrik och nyanserad för att eleverna ska lära sig på bästa sätt, tog flera elever upp som svar på frågan. Så många moment som möjligt ska ingå i undervisningen och det är även väsentligt att eleverna känner att med språket får de även ta till sig dess kultur. I Gy11 (2011:11) står att läsa att "eleven ska få möjlighet till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang". Här tas även lärarens förmåga att motivera elevens språkinläring upp av några elever. När språkinläring sker på en "onaturlig" plats, dvs när man inte är omgiven av språket i sin naturliga miljö, är elevens motivation ett måste för språkinläring.

Ett roligt inslag som jag vid några tillfällen under året genomför med eleverna är att laga spansk mat. Eleverna får själva ta fram recept, översätta dem, lära in alla ord genom att göra kortspel och liknande, och sedan omsätta sina kunskaper rent praktiskt i skolans metodkök. Våra matlagningsdagar brukar uppskattas mycket av eleverna och det rensas bläckfisk och tillagas aioli så det står härliga till. En förutsättning för att vi ska laga mat tillsammans är att eleverna behärskar den vokabulär de tränat på tillräckligt bra för att vi även ska kunna hålla oss till endast spanskan när vi lagar mat. Detta brukar dock inte utgöra något större problem, för eleverna blir i regel så upplivade av all aktivitet och samarbete kring matlagningen, att deras motivation står på topp. Att sedan sitta och äta tillsammans, med lite lågmäld musik, skapar i det närmaste en genuin känsla för kulturen. Vad som är ytterligare positivt med dessa dagar är att de får till följd att även den fortsatta undervisningen i klassrummet och framförallt klassrumsmiljön gynnas genom ökad motivation bland eleverna även i fortsättningen.

Den tredje centrala frågan som ställdes till eleverna, var den om **när** man lär sig ett språk bäst och där svarade flertalet av eleverna att detta sker bäst i tidig ålder. Ju yngre man är desto lättare har man för att lära sig ett nytt språk ansåg eleverna och en av eleverna bekräftade omedvetet Vygotskijs (1999) tankar och sambandet mellan tänkande och språk under barnets

utveckling, genom att påpeka hur hjärnan lättare tar till sig ett språk när man är liten. Några av eleverna som har annat modersmål och är relativt nyanlända i Sverige, ansåg att de lär in bra när de har möjligheten att relatera ett nytt språk till modersmålet och kunna jämföra likheter och olikheter.

Just det som eleverna här svarade på, beträffande att dra av nytta av de språkkunskaper de har från modersmål och göra jämförelser, det upplever jag som en värdefull insikt att ta till sig som lärare. Flera av de elever jag har i mina klasser och som har en annan kulturell bakgrund, har väl utvecklade språkkunskaper i flera språk och när de får möjlighet att analysera och dra sina slutsatser kring liknande ords betydelse och innebörd inför de övriga eleverna, då uppstår oftast beundran och respekt bland klasskamraterna. Det är då även viktigt att det goda samtalet får äga rum i klassrummet och att eleverna fritt får prata och diskutera kring sina observationer, komma med liknelser eller egna erfarenheter, även när det gäller om dessa är form av skillnader i svenska dialekter.

För ett antal elever var tidpunkten på dagen avgörande för en god språkinläring och svarade att det innebar bättre förutsättningar att lära in språk om lektionen var förlagd till morgonen. Allteftersom dagen går blir eleven tröttare och får svårare att fokusera på uppgifter. Särskilt i de fall då man läser ett språk som nybörjarspråk, vilket kräver mer aktivitet och koncentration, sade eleverna.

Eleverna tog upp vikten av att höra språket talas och kommunikationen med omgivningen för att få in språket i ett kulturellt sammanhang och lyfte åter fram att behov och motivation var avgörande vid inläring av ett nytt språk. Tornberg (2009) hävdar att innehållet i undervisningen inte längre kan separera begreppen kultur och kommunikation utan menar att man inte kan undervisa om kultur som ett fristående begrepp eftersom kultur är kommunikationsberoende och vice versa.

I de följdfrågor som eleverna svarade på efter detta, fick de ytterligare möjlighet att gå in på detaljer vad gäller språkutveckling och inläring.

På frågan *hur en lektion ser ut där man lär sig fort*, ansåg de flesta elever att en sådan lektion skulle utgöras av undervisning där lekfulla aktiviteter ingår och att man har roligt tillsammans. En god klassrumsstämning skapar de bästa förutsättningarna för att man ska lära sig fort, svarade eleverna. Det ska vara lugnt men ändå finnas utrymme för prat, men helst då på spanska. De tillfrågade eleverna sa att de lär sig snabbt när de har roligt på lektionen. Lektionen ska fokusera mest på den muntliga interaktionen med stor variation på uppgifter. En viss "ram" ska finnas och läraren får gärna starta upp lektion med en traditionell kortare genomgång så att lektionens innehåll sätts i ett sammanhang, påpekade en elev. Detta överensstämmer med Vygotskijs (1995) idéer om upp hur lek och fantasi och verkar stimulerade både på barnets kreativitet som språkutveckling. Även Ladberg (2000) framhåller att barn lär sig språk samtidigt som det har roligt tillsammans med andra människor och att därför klassrumsrumsmiljön är viktig för barnets språk. Språkutvecklingen hos barnet styrs av det faktum att det vill kunna kommunicera med andra.

Dialoger och kreativt skapande, som att göra egna filmer, uppskattades av flertalet av eleverna som tyckte detta gav mycket vid språkinläring och att det förbättrade uttalet.

För många av eleverna utgjorde prov och läxförhör ett stressmoment och några av de intervjuade eleverna ansåg att det vara bra om läraren hittade alternativa vägar att testa sina elever, t ex läxförhör i form av lekfulla tävlingar eller liknande. Eleverna ansåg att detta tar bort onödigt stress och elevens förmåga att lära in nya moment. Enligt Gy11 (2011) ska också läraren stärka den enskilde elevens självförtroende. Jag har därför provat att göra såsom eleverna föreslår, ofta helt oförberett och gjort om läxförhör och prov till lagtävlingar där eleverna får diskutera sig fram till tänkbara lösningar både vad gäller ordförråd, grammatik och syntax. Detta emottas uteslutande på ett positivt sätt av eleverna och det har inte vid något av dessa tillfällen förekommit elever som ”åkt snålskjuts” på de övriga utan istället gjort sitt bästa för att bistå med sina kunskaper och utveckla dessa. Först tvekade jag något med tanke på att det skulle kunna orsaka svårigheter att göra en rättvis bedömning av enskilda elever men så blev inte fallet. Istället gavs tillfälle för observation och jag kunde på ett mycket mer ingående sätt studera elevens förmåga när det gäller att ta sig förbi språkliga svårigheter mm.

Läraren var viktig när det gäller att skapa förutsättningar för en lektion där man lärde sig snabbt, svarade de flesta elever. Lärarens attityd när han kommer in i klassrummet avgör om lektionen ska bli bra eller dålig: har läraren en positiv attityd när han kommer in i klassrummet och startar lektionen påverkar detta på ett fördelaktigt sätt hur lektionen sedan avlöper och goda förutsättningar skapas för att eleverna ska känna sig motiverade och uppleva lektionen som lärorik. Samma sak gällde vid motsatta förhållanden och läraren har en negativ inställning när han kommer till lektionen, ansåg eleverna. Detta tyckte eleverna smittade av sig och fick dem känna sig mindre motiverad att lära in.

Även stimulans, motivation och oväntade moment i undervisningen lyftes fram av eleverna som grundläggande förutsättningar för att man ska lära sig fort och utvecklas i sin språkinläring.

Hur ska då en bra lärare vara, enligt eleverna i undersökningen? För samtliga elever som ingick i studien, var lärarens engagemang i den enskilda elevens inläringssituation och även personliga situation mycket viktigt. Att kunna lyssna, motivera och vara stöttande samtidigt som man är flexibel och förstående, var förmågor som de tillfrågade eleverna uppskattar hos en lärare. Elevernas önskemål överensstämmer också med vad som föreskrivs i Gy11 (2011) där det uttryckligen står att bland lärarens huvudsakliga uppgifter finner man den att stimulera och stödja eleven i sin utveckling.

En lärare som vågar vara personlig i sitt förhållande till eleverna och öppnar upp klassrummet för samtal av mer vardaglig karaktär, skapar ett bra miljö i klassrummet där man känner sig bekväm och lär sig bättre, ansåg eleverna. En snäll lärare var också att föredra framför en sträng. Framförallt var det viktigt att kunna ställa frågor till läraren utan att denne blev irriterad eller intog en vass och överlägsen attityd, sa eleverna, för då fanns risk för att frågorna skulle avstanna och att eleven inte vågade fråga igen.

Att kunna ge beröm och uppmuntran, tog eleverna upp som en viktigt förmåga när det gäller en bra lärares kvaliteter. Har läraren denna förmåga ”belönas” han i form av ökade ansträngningar från elevens sida, svarade en elev. Undlåter läraren att vara stöttande, svarar eleven med att ”straffa” läraren och inte plugga alls, förklarade samme elev. Elevernas svar kunde sålunda bekräfta de teorier som Pygmalioneffekten för fram (Rosenthal & Jacobson,

2003) , där lärarens engagemang är väsentligt i elevens kunskapsutveckling och att denna förstärks på ett positivt sätt om läraren är stöttande och kan motivera eleven. På samma sätt blir kunskapsutvecklingen sämre om läraren har en negativ inställning till sin elevs kapacitet.

En lärare som älskar sitt ämne och vill dela med sig av sina kunskaper, tog eleverna också upp som något som de ansåg vara utmärkande för en god lärare. Förmår läraren skapa roliga, motiverande och variationsrika lektioner, syns detta genast i elevernas prestationer och motivation vad gäller språkutveckling.

Väsentligt är att en lärare har förmågan att se till såväl gruppens behov som till den enskilda elevens språkutveckling, anser några elever i undersökningen. Det gäller att läraren är öppen för förslag och idéer som eleverna kommer med och att läraren vågar pröva dessa i sin undervisning, även om de ibland kan komma att ifrågasättas av andra lärare. Har läraren förmågan att motivera eleverna under hela läsåret blir höjdpunkten för eleven inte när denne får sitt betyg utan, som en av eleverna uttryckte det, ”lågpunkten när kursen är slut”.

Om hur man lär sig språk *utanför* skolan, hade eleverna inte så mycket att säga om, utan kopplade detta främst till att man även kan lära sig språk när man befinner sig på semester. Några elever menade dock att språkutveckling även sker när man är tillsammans med spansktalande kamrater eller lyssnar på spanskspråkig musik eller film.

Om eleverna fick *välja lektionsinnehåll helt fritt*, svarade alla elever att de då skulle föredra en lektion som innehöll många olika aktiviteter, avbruten av flera kortare pauser. I Gy11:s (2011) riktlinjer står det att lärarens uppgift är att ge eleverna stöd i sin språkliga och kommunikativa utveckling. Enligt eleverna själva var det viktigaste momentet i språkundervisningen den muntliga interaktionen och att den hela tiden sker på spanska, under det att läraren ger mycket beröm och positiv feedback för att åstadkomma att eleverna vågar sig på att använda det främmande språket och utveckla sina kunskaper. Dysthe (1998) menar dock att det alltför ofta är läraren som står för pratandet i klassrummet och att eleverna förblir passiva, vilket Dysthe kallar för ”tvåtedjedelsregel”, för att beskriva obalansen i klassrummet mellan läraren och eleverna, där det är läraren som står för det mesta av pratandet och elevernas möjligheter att få komma till tals i klassrummet är små.

Undervisningen ska vara sammansatt på ett variationsrikt sätt så att den innehåller såväl ”lugna” som mer aktiva moment, tyckte flera elever. Det oförutsedda och oväntade, tillför också att motivation och nyfikenhet skapas under språkinläringen, menade några elever. Att arbeta i grupp är ett annat sätt som eleverna gärna arbetar på, visade intervjuerna. Eleverna ansåg att då drog man nytta av varandras kunskaper och kunde dela med sig av det man själv kunde.

Några av eleverna förde fram att de skulle föredra att få ha språklektionerna i sin riktiga miljö och föreslog fler studieresor för att öka motivationen för språkutveckling hos eleverna. En av de intervjuade eleverna ansåg att man i dagens skola borde släppa användet av datorer lite mer och låta eleverna arbeta med papper och penna. Dessutom skulle en bra lektion upplevas som än mer positiv om själva inredningen i klassrummet förändrades vad gäller såväl möbler som färgnyanser. Där hävdar Ladberg (2001, s 201) att ”vi måste ändra klassrummets utseende om vi ska kunna tillgodose elever med olika lärtilar”.

De två följande intervjufrågorna som gäller *när det är svårt att lära sig spanska* och *när jag inte lär mig något alls*, väljer jag att ta upp som gemensamma frågor för här har elevernas svar ofta gått in i varandra. För de flesta elever som tillfrågades blev språkinläringen svår när man var trött och lektionerna förlagda till sent på eftermiddagen. Vid dessa tillfällen fungerar praktiska övningar bäst, grammatik och liknande blir svårare att lära in, ansåg de. Får man möjlighet att jobba aktivt med det man tycker är svårt, genom att producera egna spel osv där det svårare momentet kan tränas, underlättas inläringen, förklarade de vidare. Ett annat sätt att lösa svåra uppgifter var att arbeta gemensamt i form av grupparbeten. Blir undervisningen alltför enformig och ointressant, medför även detta att inläringen avstannar, ansåg de tillfrågade eleverna, och menade att variation är positivt i alla språkliga sammanhang. Eleverna tyckte även att brist på motivation eller ovilja att lära sig ett nytt språk, medförde att inläringen blir sämre.

Många av de tillfrågade eleverna ansåg att språkinläringen blir svår om läraren inte är beredd att ge tillräckligt stöd och vill svara på frågor utan förväntar sig att eleverna ska hitta alla lösningar på egen hand. Här återkommer vi till den tidigare nämnda Pygmalioneteorin och som Jenner (2003) påpekar vid dessa tillfällen uppstår en negativ spiral och motivationen minskar hos eleven, ofta med försämrat självförtroende. Får eleven den hjälp som efterfrågas av läraren och som medför ökad förståelse hos eleven, har detta en positiv inverkan på elevens fortsatta motivation för att gå vidare på och klara av uppgifter på egen hand, ansåg eleverna. Några elever ställde sig kritiska till många lärares bristande vilja att hjälpa sina elever i deras kunskapsutveckling, vilket ej står i enlighet med skolans värdegrund, och mende att denna ovilja även kan ta sig uttryck i att eleven får en försämrad självbild av sig själv och den egna utvecklingsförmåga.

Den avslutande intervjufrågan tar upp *hur man gör när upplever att något är svårt*. De flesta av de tillfrågade eleverna svarade att man tacklar svårigheter i inläringen genom att öva flera gånger på det man har svårt att lära sig. Några av eleverna vänder sig därefter helst till kompisar för att få hjälp eftersom de anser att dessa är bättre på att med enkla ord ge en förklaring. Förstår eleven ändå inte, vänder sig eleven till läraren. Generellt ansåg de tillfrågade eleverna att det är viktigt att man tar hjälp av såväl varandras kunskaper som lärarens, istället för att riskera att fastna i ett moment på egen hand. En elev uttryckte att det helt enkelt är det "mänskliga stödet" som betyder något när man har svårt att lära sig saker i skolan och lyfte lärarens stöttande och hjälpande förmåga som det absolut avgörande för elevs vidare utveckling.

Precis som vi hör eleverna ta upp i intervjuerna, är det just möjligheten att kunna vända sig till kamraterna och få en vardaglig förklaring på ett enklare språk som är viktig. Att få lov att vara delaktig i den gemensamma kommunikationen och framförallt att befinna sig i en omgivning där språket talas på ett naturligt sätt runt eleven och dessutom på ungdomar vis. Elevernas åsikter bekräftar Fridlunds (2011) studier kring ämnet svenska som andraspråk där hon påtalar dess exkluderande drag när man placerar elever med annat modersmål i en separat grupp, skild från de övriga klasskamraterna i just svenskämnet samtidigt som de förväntas delta i alla övriga ämnen. Frågan är hur, precis som Fridlund påtalar (2011) hur en gynnsam språkutveckling sker när man helt sonika lyfter eleven ur den sociala och språkliga omgivningen. Precis som flera elever även tagit upp i sina svar, är det genom kommunikation och samvaro med klasskamraterna som den bästa språkutvecklingen sker.

Utifrån de svar eleverna gett i intervjuerna samt av den teoretiska inläsning jag gjort i samband med denna undersökning, anser jag mig ha fått en viss indikation på vad jag bör ta fasta på när det gäller hur, var och när mina elever lär sig språk bäst, samt hur jag som språklärare på bästa sätt kan bistå mina elever, oavsett språklig eller kulturell bakgrund, för att deras språkutveckling ska bli så positiv som möjligt. Genom att genomföra lektionerna uteslutande på det för eleverna nya språket, i detta fallet på spanska, inkluderas samtliga elever i undervisningen och alla får samma möjligheter att utveckla sina kunskaper oavsett vilken nivå de befinner sig på. Genom att låta den muntliga interaktionen komma i främsta rum främjas förhoppningsvis samspelet mellan eleverna och lyfter fram elevernas sociala och kulturella förmågor med en ökad integration som följd.

Avslutningsvis vill jag bara tacka de elever som deltagit i intervjuerna och delat med sig av sina tankar kring språkutveckling. Deras positiva och tillmötesgående inställning har bidragit till att genomförandet av intervjuerna skett i mycket avspänd anda och att många goda ideer har ventilerats.

Referenser

- Dahl, Östen (2000). *Språkets enhet och mångfald*. Lund: Studentlitteratur.
- Dysthe, Olga (1998). *Det flerstämmiga klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.
- Einarsson, Jan (2009). *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Fridlund, Lena (2011). *Interkulturell undervisning - ett pedagogiskt dilemma. Talet om undervisning i svenska som andraspråk och i förberedelseklasser*. Göteborg: Gupea. <http://hdl.handle.net/2077/25382>
- Jenner, Håkan (2004). *Motivation och motivationsarbete i skola och behandling*. Kalmar: Myndigheten för skolutveckling/Liber.
- Ladberg, Gunilla (2000). *Skolans språk och barnets: att undervisa barn från språkliga minoriteter*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindberg, Inger (2005). *Språka samman. Om samtal och samarbete i språkundervisning*. Västerås: Natur och Kultur.
- Lorentz, H. (2009). *Skolan som mångkulturell arbetsplats: att tillämpa interkulturell pedagogik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lorentz, Hans och Bergstedt, Bosse (red.) (2006). *Interkulturella perspektiv. Pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*. Lund: Studentlitteratur.
- Löwing, Madeleine & Kilborn, Wiggo (2008) *Språk, kultur och matematikundervisning*. Polen: Studentlitteratur.
- Musk, Nigel, Wedin, Åsa (2010). *Flerspråkighet, identitet och lärande: skola i ett föränderligt samhälle*. Lund: Studentlitteratur.
- Patel, Runa, Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Rosenthal, R & Jacobsen, L. (2003). *Pygmalion in the Classroom. Teacher Expectation and Pupils' Intellectual Development in the Classroom*. USA: Crown House Publishing Ltd.
- Sandqvist, Carin & Teleman, Ulf (1989) . *Språkutveckling under skoltiden*. Lund: Studentlitteratur.
- Skolverket (2009). *Läroplan för de fria skolformerna Lpf94*. Stockholm: Fritzes.
- Skolverket (2011). *Läroplan. examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2008). *Elever med annat modersmål - elever i grundskolan och skolans verksamhet*. (2008: rapport 321 2088).

Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Tornberg, Ulrika (2009). *Språkdiradik*. Falkenberg: Gleerups.

Tornberg, Malmqvist & Valfridsson (2009) *Språkdiradiska perspektiv - Om undervisning och lärande i främmande språk*. Stockholm: Liber.

Trost, Jan (2007). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.

Trost, Jan (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet (2007). *Bättre resultat och minskade skillnader*. SOU (2007: U2005:913OS). Utbildningsdepartementet: Timplansdelegationen.

Vygotskij, Lev S (1999). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos AB.

Vygotskij, Lev S (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos AB.

Wellros, Veija (1998). *Språk, kultur och social identitet*. Lund: Studentlitteratur.